ΠΠρΘεσ 304/2016

Πρόεδρος: **Αρετή Παπαθανασίου**.
Εισηγήτρια: **Μαρία Καραπά**, Πρωτοδίκης.
Δικηγόροι: **Μαρ. Στάσα, Σελ. Σαροπούλου.**

Καταδολίευση δανειστών. Προϋποθέσεις διάρρηξης δικαιοπραξίας· περιεχόμενο αγωγής. Την αγωγή μπορεί να ασκήσει και ο δανειστής που είναι φορέας απαίτησης από κατάλοιπο αλληλόχρεου λογαριασμού, έστω και αν κατά τον χρόνο της απαλλοτρίωσης δεν είχε κλεισθεί οριστικά ο λογαριασμός, αρκεί το οριστικό κλείσιμό του να είχε γίνει μέχρι την πρώτη συζήτηση της αγωγής περί διαρρήξεως. Αν υπάρχουν περισσότεροι συνοφειλέτες, ευθυνόμενοι εις ολόκληρον, δεν απαιτείται, για την άσκηση της από το άρθ. 939 ΑΚ αγωγής εναντίον ενός από αυτούς, η έλλειψη περιουσιακών στοιχείων στο πρόσωπο και των λοιπών συνοφειλετών. Και ο εγγυητής είναι οφειλέτης κατά την έννοια του άρθ. 939 ΑΚ.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η ΠΑΥΛΙΑΝΗ ΑΓΩΓΗ ΕΠΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΑΛΛΗΛΟΧΡΕΟΥ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ[1]

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ
τ. Εφέτης
τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

****

Ι. ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

Στη νομολογία επικρατεί η άποψη, κατά την οποία, επί αλληλοχρέου τραπεζικού λογαριασμού, η απαλλοτριωτική δικαιοπραξία του πιστούχου είναι καταδολιευτική και πριν από το κλείσιμο του λογαριασμού αυτού.

Ειδικότερα, κατά τη νομολογία : « … Ο συμβαλλόμενος με σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού προστατεύεται με την αγωγή για την απαίτησή του για το τυχόν κατάλοιπο, αρκεί μόνο, μέχρι του χρόνου της απαλλοτρίωσης να έχει συναφθεί η δικαιοπαραγωγική της απαίτησης σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού και να έχει καταστεί ληξιπρόθεσμη η απαίτηση με την επέλευση του κλεισίματος του λογαριασμού μέχρι τη συζήτηση της αγωγής στο ακροατήριο του πρώτου βαθμού. Με τη σύμβαση δε του ανοικτού λογαριασμού, η οποία αποτελεί ειδικότερη μορφή του αλληλόχρεου λογαριασμού, η Τράπεζα ανοίγει πίστωση υπέρ πελάτη της, την οποία αυτός αναλαμβάνει σταδιακά, καταβάλλοντας ακολούθως τμηματικώς, ανάλογα με τους ειδικότερους όρους της σύμβασης, ορισμένες δόσεις, έναντι κεφαλαίου και τόκων, οι αμοιβαίες δε καταβολές

[1] Ελλ-Δνη 57/2016 σελ. 1371 επ.

(πιστοδοτικές και εξοφλητικές) αποβάλλουν την αυτοτέλειά τους και καθίστανται κονδύλια του λογαριασμού, ώστε απαιτητό είναι μόνο το μετά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού τυχόν κατάλοιπο. Και πριν όμως το κλείσιμο αυτό, από την αντιπαραβολή των πιστοχρεώσεων, προκύπτει η ενεργητική ή παθητική θέση εκατέρου, η οποία και συνιστά ενεργητικό ή παθητικό της περιουσίας του. Επομένως, τα παραγωγικά της απαίτησης περιστατικά, ιδίως, η σύμβαση και η χορήγηση των πιστώσεων, έχουν ήδη συντελεσθεί, ώστε η απαίτηση να είναι γεγεννημένη, έστω και αν δεν είναι, πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, βέβαιη και κατά ποσό εκκαθαρισμένη. Επομένως, η Τράπεζα είναι και πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού δανείστρια και κατά συνέπεια έχει το δικαίωμα να προσβάλει ως καταδολιευτική, εφόσον συντρέχουν και οι λοιποί όροι του νόμου, κάθε απαλλοτρίωση του πελάτη της, έστω και αν έλαβε χώρα πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, αρκεί αυτό να γίνει έως τη συζήτηση της αγωγής. Διαφορετική εκδοχή θα κατέληγε στο άτοπο να είναι ελεύθερος ο πιστούχος, γνωρίζοντας σε δεδομένη στιγμή την παθητική σε βάρος του κατάσταση, που προκύπτει από την αντιπαραβολή των υπολοίπων πίστωσης και χρέωσης, να προβαίνει χωρίς κύρωση και χωρίς τον κίνδυνο διάρρηξης, σε απαλλοτρίωση περιουσιακού του στοιχείου πριν το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού προς βλάβη του δανειστή του …»[2].

ΙΙ. Η ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΓΝΩΜΗ

Θα μας επιτραπεί να εκφέρουμε την άποψή μας στο εν λόγω πρόβλημα, η οποία (άποψη) έχει ως ακολούθως :

Την αγωγή εκ της ΑΚ 939 δικαιούται να ασκήσει ο δανειστής, του οποίου η απαίτηση είναι προγενέστερη της απαλλοτριωτικής δικαιοπραξίας του οφειλέτη[3], αλλά και ο δανειστής, του οποίου η αξίωση – κατά τον χρόνο συνάψεως της επιλήψιμης απαλλοτριωτικής δικαιοπραξίας - τελεί υπό (συμβατική) αναβλητική αίρεση ή (συμβατική) αναβλητική προθεσμία, αφού οι εν λόγω συμβατικές ρήτρες, ως στοιχεία του ενεργού κι όχι του πραγματικού της δικαιοπραξίας[4], δεν εξαρτούν την γέννεση του δικαιώματος από την επέλευση του μέλλοντος και αβεβαίου γεγονότος (επί της αιρέσεως) ούτε και από την πάροδο του ορισθέντος χρόνου (επί προθεσμίας), παρά απλώς αναστέλλουν την ένάσκηση (ενεργοποίηση) του ήδη ισχύοντος δικαιώματος και την μεταθέτουν στο μέλλον[5]. Οπότε, ο υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία δανειστής νομίμως ασκεί την παυλιανή αγωγή κι αν ακόμη, στον χρόνο της απαλλοτριωτικής δικαιοπραξίας, δεν έχει εισέτι ενεργοποιηθεί η αξίωσή του, αρκεί ότι αυτή έχει γίνει απαιτητή (δηλαδή μη υποκείμενη πλέον σε αναβλητική προθεσμία ή αίρεση) στον χρόνο της πρώτης συζητήσεως

---

[2] Βλ. ενδεικτικώς την ΑΠ 1633/2013 ΧρονΙδΔικ 2014/341, Αρμ. 2014/616, ΕΕμπΔ 2014/619.

[3] **Καυκάς**, ΕνοχΔ, υπό τα άρθρα 939-942 § 4 Α σελ. 956. **Ζέπος**, ΕνοχΔ, Ειδικόν μέρος, σελ. 787. ΑΠ 1297/1990 Ελλ-Δνη 32/1215. ΑΠ 154/1964 ΝοΒ 12/605. ΕφΑθ 601/1986 ΝοΒ 34/873. ΕφΘεσ 1689/1979 ΝοΒ 29/132.

[4] **Γαζής**, ΓενΑ, § 9 ΙΙΙ 4 σελ. 73. **Αστ. Γεωργιάδης**, Νομολογιακαί θέσεις εις την κατανομήν του βάρους αποδείξεως, Δ. 11 σελ. 754. **Γεσίου-Φαλτσή**, Σχόλιο, Αρμ. ΚΖ, 214.

[5] ΟλομΑΠ 709/1974 ΝοΒ 23/300. ΑΠ 1297/1990, ανωτ. **Καργάδος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 939 περιθ. αριθ. 5-8. **Μπαλής**, ΓενΑ, §§ 29 και 97 αριθ. 4. **Βερνάρδος**, Η «μέλλουσα» απαίτησις, ΝοΒ 22, σελ. 1137/1138. **Μπόσδας**, Η απαλλοτρίωσις προς βλάβη των δανειστών, Ελλ-Δνη 1970, σελ. 473 επ. και ιδίως σελ. 476. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ΕνοχΔ, Ειδικό μέρος, § 405 σελ. 376.

της αγωγής[6]. Αλλ΄ οι αξιώσεις που εισέρχονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό που συνάπτουν οι Τράπεζες με δανειολήπτες, δεν τελούν βεβαίως υπό την αναβλητική αίρεση ή προθεσμία της μελλοντικής εκκαθάρισής τους. Τούτο διότι, πράγματι, το τελικό – χρεωστικό ή πιστωτικό – υπόλοιπο του λογαριασμού αυτού εξαρτάται από το εάν θα προστεθούν σε αυτόν κονδύλια από παροχές του δανειστή ή θα αφαιρεθούν κονδύλια από παροχές του οφειλέτη΄ όμως ο αυτομάτως πραγματοποιούμενος χρεωπιστωτικός αυτός μηχανισμός δεν είναι το έννομο αποτέλεσμα του ότι οι εισερχόμενες στον λογαριασμό απαιτήσεις τελούν υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία, παρά είναι ακριβώς η εγγενής προς την φύση του προσθαφαιρετική λειτουργία των εκατέρωθεν κονδυλίων, κατά την τελική εκκαθάρισή του, με άλλα λόγια η ουσία του αλληλοχρέου λογαριασμού[7]. Για να επιτελέσουν την λειτουργία τους αυτή, οι απαιτήσεις που εισέρχονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό χάνουν την αυτοτέλειά τους – δηλαδή πλέον δεν είναι παρά απλά κονδύλια που προσθαφαιρούνται αυτομάτως κατά την εκκαθάριση – έτσι ώστε κατά το οριστικό κλείσιμο αυτού, δηλαδή κατά την τελική εκκαθάρισή του, να προκύψει μία διαφορά, η οποία, εφόσον θα είναι χρεωστική, θα αποτελεί την (εκ της οικείας συμβάσεως) απαίτηση του δανειστή, την απαίτηση προς καταβολή του καταλοίπου. Η απαίτηση αυτή είναι νέα[8], υπό την έννοια ότι η εν λόγω απαίτηση δεν αποτελεί το άθροισμα ενός μέρους από κάθε απαίτηση. Απλώς, το σύνολο των απαιτήσεων ή καταβολών αποτελούν προϋπόθεση, για να υπάρξει η διαπιστωθείσα κατά την τελική εκκαθάριση διαφορά και συνεπώς για τεχθεί η απαίτηση προς καταβολή του καταλοίπου[9], η οποία έχει δική της νομική θεμελίωση, αφού θεμελιώνεται ευθέως στην σύμβαση του αλληλοχρέου λογαριασμού[10] και τίκτεται το πρώτο με το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού[11].

---

[6] ΟλομΑΠ 709/1974, ανωτ. ΑΠ 1297/1990, ανωτ. ΑΠ 121/1998 Ελλ-Δνη 39/574. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης,** ανωτ.

[7] **Κονδύλης**, Έννοια, λειτουργία και αποτελέσματα του αλληλόχρεου λογαριασμού, Ελλ-Δνη 1996, § Β 5 στο κείμενο και στην υποσημείωση αριθ. 55 σελ. 603. **Γεσίου-Φαλτσή**, Σχόλιο, Ελλ-Δνη 35 σελ. 1489).

[8] **Κονδύλης**, ανωτ., § Γ 3 σελ. 508. **Κιάντου/Παμπούκης**, Ζητήματά τινα της συμβάσεως τρέχοντος λογαριασμού, σελ. 27 επ. **Παμπούκης**, Τραπεζικαί πιστωτικαί συμβάσεις, σελ. 531 επ. **Φαλτσή**, ανωτ., σελ. 1489. **Σπηλιόπουλος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 112 ΕισΝΑΚ περιθ. αριθ. 7. **Σούρλος**, Το δίκαιον του αλληλοχρέου λογαριασμού, σελ. 75. ΑΠ 1524/1991 ΕπΤραπΔικ 1993/404=ΕΕμπΔ 1993/378. ΕφΘεσ 2378/1993 ΕπιθΤραπΑξιογρΧρηματΔικ 1994/77. ΕφΘεσ 1290/1993 ΕπΤραπΔικ 1993/398=Αρμ. 1993/627=ΑρχΝ 1994/311. ΕφΘεσ 1157/1993 ΕπΤραπΔικ 1993/436.

[9] **Κονδύλης**, ανωτ., § Γ. 3 σελ. 508.

[10] **Κονδύλης**, ανωτ., § Γ. 3. **Κιάντου/Παμπούκης**, ανωτ., σελ. 27. **Παμπούκης**, ανωτ., σελ. 533.

[11] **Κονδύλης**, ανωτ., § Γ. 3.

Συνεπώς, σύμφωνα με τις προεκτεθείσες παραδοχές, φρονούμε πως επί αλληλοχρέου λογαριασμού, μετά το οριστικό κλείσιμο αυτού, ο τελικός εξ αυτού δανειστής δεν είναι δικαιούχος απαιτήσεως υπό αναβλητική αίρεση ή προθεσμία. Γι' αυτό και είναι απαραίτητο κατά νόμο να έχει κλείσει ο λογαριασμός, (δηλαδή να έχει γεννηθεί η εξ αυτού απαίτηση) και ακολούθως, εάν κατά τον χρόνο συνάψεως της απαλλοτριωτικής δικαιοπραξίας δεν είχε κλείσει ο αλληλόχρεως λογαριασμός, η αγωγή εκ της ΑΚ 939 παρίσταται αβάσιμη κατά νόμο και εντεύθεν απορριπτέα.

Κατά ταύτα, η παραδοχή της νομολογίας, κατά την οποία : «τα παραγωγικά της απαίτησης περιστατικά, ιδίως, η σύμβαση και η χορήγηση των πιστώσεων, έχουν ήδη συντελεσθεί, ώστε η απαίτηση να είναι γεγεννημένη, έστω και αν δεν είναι, πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, βέβαιη και κατά ποσό εκκαθαρισμένη. Επομένως, η Τράπεζα είναι και πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού δανείστρια», θεωρούμε ότι δεν είναι πειστική, κυρίως επειδή είναι ευθέως αντίθετη στην – ανωτέρω εκτεθείσα - βασική παραδοχή περί του χρόνου δημιουργίας της αξιώσεως εκ του αλληλοχρέου λογαριασμού.

Εξ άλλου, δεν είναι κατά τη γνώμη μας πειστικό και το επιχείρημα της αντιθέτου απόψεως, κατά το οποίο : «Διαφορετική εκδοχή θα κατέληγε στο άτοπο να είναι ελεύθερος ο πιστούχος, γνωρίζοντας σε δεδομένη στιγμή την παθητική σε βάρος του κατάσταση, που προκύπτει από την αντιπαραβολή των υπολοίπων πίστωσης και χρέωσης, να προβαίνει χωρίς κύρωση και χωρίς τον κίνδυνο διάρρηξης, σε απαλλοτρίωση περιουσιακού του στοιχείου πριν το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού προς βλάβη του δανειστή του», **αφενός** διότι και πάλι παραγνωρίζει την ως άνω βασική παραδοχή **και αφετέρου** επειδή άγεται σε ερμηνεία της διατάξεως της ΑΚ 939 και των διατάξεων περί αλληλοχρέου λογαριασμού, μολονότι οι διατάξεις αυτές αυτή δεν χρήζουν ερμηνείας, αφού είναι κρυστάλλινης διαύγειας και ούτε υφίσταται κενό στο νόμο.

Περαιτέρω, κατά μία γνώμη, (η οποία στοιχεί στο μνησθέν ανωτέρεω επιχείρημα), εάν στην in concreto περίπτωση αποδεικνύεται ότι ένα πρόσωπο απαλλοτριώνει δολίως την κατασχετή περιουσία του, επειδή προβλέπει ότι στο μέλλον θα καταστεί οφειλέτης, προκειμένου να μην υπάρχουν στο πρόσωπό του περιουσιακά στοιχεία κατά την, εκ των προτέρων προβλεπομένη, μη εκπλήρωση των υποχρεώσεών του απέναντι στους προβλεπομένους δανειστές του, τότε η ΑΚ 939 θα πρέπει κατ' εξαίρεση να εφαρμοσθεί, μολονότι η αξίωση των δανειστών δεν είναι εισέτι γεγεννημένη κατά τον χρόνο των καταδολιευτικών απαλλοτριώσεων[12]. Στην περίπτωση αυτή, το ως άνω στοιχείο θα πρέπει να εκτίθεται στο ιστορικό της παυλιανής αγωγής, ως παραγωγικός όρος της αξιώσεως του ενάγοντος/δανειστή (ΚΠολΔ 216 § 1 α΄).

---

[12] **Καργάδος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 939 περιθ. αριθ. 9 και 10. **Φίλιος**, ΕνοχΔ, Ειδικό μέρος, σελ. 761. **Μαντζούφας**, ΕνοχΔ, σελ. 547. **Λιτζερόπουλος**, Στοιχεία ΕνοχΔ, § 343 Α σελ. 543. **Καυκάς**, ανωτ., υπό τα άρθρα 939-942 στην § 4 σελ. 956 επ. **Κορνηλάκης**, Σχόλιο, ΝοΒ 29, σελ. 132 επ. **Μπόσδας**, Η απαλλοτρίωσις προς βλάβη των δανειστών, Ελλ-Δνη 1970, σελ. 473 επ. (476). **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης,** ΕνοχΔ, Ειδικό μέρος, § 405 σελ. 375 επ.).

Αλλά και η γνώμη αυτή φρονούμε πως είναι ήκιστα πειστική,όχι μόνον επειδή προσκρούει στις προεκτεθείσες αμέσως ανωτέρω θεμελιώδεις παραδοχές επί αλληλοχρέου λογαριασμού, αλλά και διότι προεκτείνει το γράμμα του νόμου προκειμένου να προστατευθεί ο δανειστής από τον κακόπιστο οφειλέτη, παραγνωρίζοντας ανεπιτρέπτως το αναμφισβήτητο γεγονός πως ο δανειστής έχει στη διάθεσή του άλλα νομικά εργαλεία προς προστασία της αξιώσεώς του, κατά τη διάρκεια λειτουργίας του αλληλοχρέου λογαριασμού. Πράγματι, αυτός, κατά το άνοιγμα του λογαριασμού, δικαιούται να ζητήσει από τον πιστούχο την παροχή (οιουδήποτε είδους) ασφάλειας, προς εξασφάλιση της τυχόν αξιώσεώς του, η οποία θα προκύψει εκ του ότι κατά το κλείσιμο του λογαριασμού υφίσταται χρεωστικό υπόλοιπο. Ειδικότερα, δικαιούται αυτός επί παραδείγματι, να ζητήσει από τον πιστούχο να δεχθεί την εγγραφή υποθήκης σε ακίνητο αυτού ή τρίτου, προς εξασφάλιση του ποσού ολόκληρης της πιστώσεως΄ εάν δε, κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, διαπιστωθεί ότι υφίσταται χρεωστικό υπόλοιπο ήσσον του ποσού της αρχικής πιστώσεως, ο οφειλέτης δικαιούται να ζητήσει να μειωθεί αυτό στο προσήκον μέτρο (ΑΚ 1269 εδάφ. β΄). Με τον τρόπο αυτόν, ο δανειστής – περιπτώσεως συντρεχούσης - δεν θα χρειασθεί να προσφύγει στις διατάξεις των ΑΚ 939 επ. κι ούτε τα δικαστήρια θα υποχρεώνονται για την προστασία του να καταφεύγουν σε νόμω άστοχες θεμελιωδώς ερμηνείες και παραερμηνείες σαφέστατων νομικών διατάξεων.

Εν κατακλείδι, εάν ο νομοθέτης κρίνει πως το νομοθετικό καθεστώς του αλληλοχρέου λογαριασμού δίδει ανεπιεική αποτελέσματα για τον εξ αυτού δανειστή, αντιστοίχως δε ανεπιτρέπτως επωφελείς ευχέρειες στον κακόπιστο πιστούχο, είναι ελεύθερος να νομοθετήσει καταλλήλως, προκειμένου να άρει λυσιτελώς τη δυσλειτουργία αυτή.